

Lodovico Guicciardini, *Beschrijving van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland, Nederlandstalige uitgave uit 1612*

P 121 – 123

(De bijvoegsels van Petrus Montanus zijn niet in deze tekst opgenomen en vertaald.)

Niet ommuurde en open plaatsen, gewoonlijk Vrijheden genoemd.

P 121

Oosterwijk is gelegen op twee mijl van 's Hertogenbosch. Het is een mooie plaats waar veel laken wordt geweven. **Oirschot** ligt halweg tussen 's Hertogenbosch en Eindhoven, ongeveer drie mijl van elke stad. Het heeft een kapittel van kanunniken in de Sint-Pieterskerk.

Turnhout ligt op zes mijl van Antwerpen. Het is een fraaie plaats die onlangs toebehoorde aan Maria van Hongarije. Ze kreeg dit voor heel haar leven, als schenking van haar broer keizer Karel. Zij heeft deze plaats vergroot en gesteund. Het is een zeer aangenaam en geschikt jachtgebied geworden. Tot aan de dood van Maria van Hongarije was dit een redelijk fraai kasteel. Maar nadien kwam het weer in het bezit van de koning. De Sint-Pieterskerk heeft een kapittel van kanunniken, dat zeer rijk is en algemeen bekend. In deze stad wordt veel laken geweven.

Duffel is gelegen aan de rivier de Nete. Het ligt tussen Mechelen en Lier. Ze is een baanderheerlijkheid met een groot inkomen en een eigen jurisdictie.

Walem ligt op dezelfde rivier, de Nete. Het ligt op een mijl van Mechelen en drie mijl van Antwerpen. Hier is onlangs een mooie, nieuwe brug gebouwd over de rivier, tot groot nut van de reizigers. Deze stad leed ook veel schade door de voornoemde Longueval en van Rossem in 1542, maar nu is de plaats heropgebouwd. Men maakt hier laken en andere koopwaren.

P 122

Merchtem ligt op drie mijl van Brussel. **Asse** ligt op ongeveer een mijl van Merchtem en twee en een halve mijl van Brussel.

Tervuren ligt aan de rand van het Zoniënwood, op twee mijl van Brussel en twee mijl van Leuven. Het bezit de waardigheid van burggraafschap. Er is een heel mooi kasteel waar de hertogen van Brabant dikwijls verblijven, omdat het goed gelegen is voor de jacht. Hier liggen drie hertogen begraven, namelijk Anton en zijn twee zonen: Filips I en Jan IV, stichter van de universiteit van Leuven. Ze volgden elkaar op als hertog. Om de vriendschap tussen Leuven en Brussel te bevorderen, stelden de hertogen van Brabant een ordonnantie op. Hierin wordt bepaald dat elk jaar een schietspel moet georganiseerd worden. Men schiet om ter best naar het doelwit met voetbogen van hout, gemaakt op de oude wijze. Dit gebeurt tot groot genoegen en plezier van elk, zonder twist of ruzie.

Duisburg ligt op een mijl van Tervuren en drie van Brussel. Het is een burggraafschap en is de oudste van alle vrijheden in Brabant.

Overijssel ligt op twee en een halve mijl van Brussel, bij het Zoniënwood.

Terhulpen of **La Hulpe** ligt op een mijl van Overijssel en op drie en een halve mijl van Brussel. Daar staat een mooie collegiale kerk.

Waver ligt op vier mijl van Brussel. Er is een zeer bekend voortreffelijk prioraat en er zijn een aantal relikwieën, waarvan men zegt dat ze miraculeus zijn in tijden van sterfte en pestepidemie. Daarom worden ze elk jaar met plechtige ceremonies in processie naar Brussel gedragen.

Braine-l'Alleud (het woord 'Alleud' is een oud Frans woord en betekent pensioen¹). Het draagt deze titel omdat het vroeger verplicht was tot het bijdragen van een belasting. Vroeger (zoals vandaag nog) werd een gebied in leen gegeven, verbonden met een belasting of als vrij erfgoed², naargelang de verdienste van de persoon die het ontving. Daarom werden termen als 'Alleud' en 'vrij Alleud' gebruikt, zoals andere titels en termen over de onderdanigheid of vrijheid van heren en edelen. Dit wordt in het bijzonder uitgelegd door Etienne Pasquier³, doctor en voortreffelijk advocaat aan het groot Parlement van Parijs. Ook Gregorius van Tours en de monnik Aimoin de Fleury schrijven hierover. Hun boeken zijn het lezen waard, voor deze en andere zaken.

¹ belasting

² Latijn: Allodium = Alleud = zonneleen of eigengoed

³ Etienne Pasquier: *Recherches de la France*

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van niet-ommuurde en open plaatsen in Brabant, p. 121-123

Braine ligt op drie mijl van Brussel, aan de rand van het Zoniënwood. Het is een kleine plaats, maar zeer oud. In de nabijheid staat een kasteel, genaamd **Braine-le-Château**. Op drie mijl daarvan ligt in het land van Henegouwen een andere plaats die **Braine-le-Comte** heet, welke wij al eerder uitgebreider beschreven hebben. Volgens sommige huidige schrijvers, en zoals algemeen wordt aangenomen, hebben deze plaatsen hun naam gekregen van de vermaarde Brennus, verwoester van de stad Rome. Titus Livius schrijft erover in zijn eerste Decade⁴: "hij trok met een machtig leger vanuit Gallia naar Italië. Hij werd door de Romeinen overvallen maar versloeg hen bij de rivier Allia. Hij zette zijn zegetocht verder en overmeesterde Rome 365 jaar na haar stichting en heeft haar met brand en zwaard gestraft." Daarna ging Brennus het Capitool belegeren. Maar nadat hij de Romeinen teveel had uitgedaagd werd hij tweemaal gruwelijk overvallen door de dictator Camillus. Zoals Livius schrijft, bleef er hierdoor geen enkele meer over om het nieuws thuis te vertellen. Polybius schrijft dat de Galliërs, nadat ze Rome hadden ingenomen, vrede hadden gesloten met de Romeinen. Ze vertrokken terug naar hun land omwille van binnenlandse troebelen en buitenlandse oorlogen.

Maar Polydorus Virgilius⁵ schrijft in zijn Engelse geschiedenis dat Brennus, de verwoester van Rome, een Engelsman was en de hoofdman van de Galliërs. Er was volgens hem echter 110 jaar later een andere Gallische Brennus. Deze trok met een machtig leger naar Griekenland en Macedonië. Dit zou degene zijn die met Belgius⁶ vermeld is door Justinus⁷. Deze aanvoerders werden zeer geacht en verzamelden een leger van 300.000 man in het land waar zij geboren waren. Een deel van dat leger trok door Hongarije en het ander deel door Italië en Griekenland naar Macedonië. Na veel succes keerden de kansen, mogelijk door hun grote overmoed, zodat ze beide met heel hun leger sneuvelden. Belgius vluchtte met het overblijfsel van zijn leger weg uit Griekenland⁸ en werd in de pan gehakt. Brennus wilde met zijn troepen de tempel van Delphi plunderen en vernielen, maar werd daar gewond en afgeslagen, zodat hij uit gramschap en verontwaardiging zichzelf het leven benam. Daarom schrijft Propertius: "Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum."

P 123

⁴ *Tit. Livi. Dec. 1. lib. 5.*

⁵ *Polydor. lib. 1. Histo.*

⁶ of Belgios

⁷ *Iustin. li. 24*

⁸ *Pausanias lib. 18. Phocic.*

Hoe het ook zij, deze steden zijn gesticht en kregen hun naam, van een van deze beroemde Brennussen, zoals blijkt. Het is opmerkelijk wat Justinus verder zegt over de Gallische of Waalse Natie (waarvan deze provincie een zeer groot en strijdbaar onderdeel is). Hij vertelt hierbij dat de jeugd zo bloeit en groot is in aantal, dat hun eigen land te klein is. Daarom zwermden ze gelijk bijen uit over heel Azië en was er geen koning in het Oosten die oorlog voerde zonder Gallische strijders. Er was geen heer die uit zijn land verdreven werd of hij riep de hulp in van de Galliërs of de Walen. In het kort gezegd: de afschrikking van de Gallische wapens en hun reputatie was enorm groot bij hun overwinningen. In die mate zelfs dat de oosterse vorsten dachten dat zij hun macht niet konden behouden of terugwinnen, zonder de kracht van de Waalse wapens. Te hulp geroepen door de koning van Bythinië, behaalden ze de overwinning. De koning deelde zijn koninkrijk met hen, gaf hen het deel dat ze verkozen en ze mochten het naar eigen keuze de naam Gallograecia geven.

Op een mijl van Braine-l'Alleud en vier van Brussel, nabij de heerlijkheid van **Clabecq**, vindt men in de grond een zeer mooie soort steen die de naam krijgt van deze plaats. De steensoort lijkt in kleur en uitzicht zo op diamant dat het verboden is om de steen in goud te monteren. Hij is zeer zacht en door zijn mooi uitzicht alleen geschikt om de mensen te bedriegen. Men heeft steen van betere kwaliteit gevonden op een mijl van **Quenast**.

Genappe ligt op ruim een mijl van Nijvel. Daar staat een oud en mooi kasteel. Daarin zetelt het gerechtshof van Lothier, zowel voor burgerlijke als strafrechterlijke zaken en zaken betreffende leengoederen. Men gaat in beroep bij de kanselarij van Brabant, behalve voor de zaken in verband met leengoederen waarvoor hier een definitieve uitspraak werd gemaakt. Niettemin mogen de partijen kiezen of ze hun zaak aanhangig maken in dit hof of in het hof van Brussel.

Wegens de goede lucht, het aangename landschap, de gerieflijkheid voor de jacht en andere gunstige omstandigheden heeft Lodewijk, de dauphin van Frankrijk en later Lodewijk XI, hier gewoond toen hij in onmin leefde met zijn vader, koning Karel VII. Hertog Filips de Goede nam hem in bescherming en liet hem daar vijf jaar wonen, samen met zijn echtgenote die daar enkele van hun kinderen ter wereld bracht. Maar niettegenstaande deze en andere weldaden van de hertog is deze koning later een van de grootste en ergste vijanden geworden van het huis van Bourgondië, en heeft hij heel wat steden en gebieden ingenomen.

Geel ligt op twee mijl van Herentals en is een aangename plaats. Enkele jaren geleden werd een kapittel van kanunniken opgericht ter ere van de heilige maagd Dymphna. Dit was een edele dame uit Schotland en dochter van de koning van Ierland, die daar gemarteld werd door haar eigen vader.

Arendonk ligt op twee mijl van Turnhout.

Dormaal ligt op ruim een mijl van Landen. Deze plaats moet, zoals Landen, voor beroep in eerste aanleg ook naar 's Hertogenbosch, hoewel het ver van daar ligt.